

Dialekterne forsvinder fra sproget

De danske dialekter er på vej ud, og langsomt forsvinder en kulturarv

De regionale sprognuancer er langsomt men sikkert på vej ud fra vores sproglige ordforråd, og en form for sproglig kulturarv er langsomt i færd med at sive ud sammen med mundvandet.

Ganske vist forsvinder alle dialekter ikke lige med det samme, men i løbet af de seneste årtier har ensretningen af sproget taget til i fart. Det er forskerne ikke i tvivl om. Tendensen er, at den unge generation bevidst gemmer dialekten væk - hvis de da overhovedet har lært at tale dialekt af forældrene eller bedsteforældrene.

Men hvorfor forsvinder det regionale sprog, der engang var det klare kendetegn for en person fra Sydfyn eller Sønderjylland? For slet ikke at tale om det afdæmpede toneleje hos vestjyden eller den sprogligt syngende skagbo.

Nærværende multimedieprojektet "Dialekt retur – bag om de døende sprog" går bag om spørgsmålet: Hvorfor forsvinder dialekterne. Produktionen viser, at flere faktorer spiller ind, når en stigende ensretning af det danske sprog skal forklares, og et sted at begynde er hos Københavns Universitets afdeling for Dialektforskning.

Her har adjunkt Pia Quist et bud på en af de væsentligste årsager.

"Vi har opbygget en sprognorm i Danmark, der hedder, 'at hvis du taler dialekt, så er du enten uintelligent eller også er man rigtig dum at høre på.' Danmark er på vej mod et af de mest ensrettede sprogsamfund i verden", konstaterer hun.

Samtidig har sproget og måden vi kommunikerer fået endnu større betydning i en verden, hvor kommunikation og opmærksomhed er afgørende. Hvis man ikke forstår at levere sit budskab, så det trænger ind med det samme, opstår der hurtig misforståelser hos modtagerne.

"Der knytter sig mange fordomme til de dialekttalende, og det gør, at de kan opleve det som et problem at kommunikere med andre. Egentlig er det uretfærdigt for de dialekttalende, fordi fordommene ofte ikke kan begrundes. Men faktum er, at det betragtes som lavstatus at tale dialekt", siger Pia Quist og fortsætter:

"Når dialekterne forsvinder, så bunder det dybest set i, at danskerne har fået dovne ører. Vi er ikke tolerante over for mennesker, der taler dialekt", siger dialektforskeren, der har skrevet flere kronikker i håbet om at øge danskernes tolerance over for dialekttalende.

Ifølge en anden forsker på området, Tore Kristiansen fra Sprogforandringscentret ved Københavns Universitet, er medierne og folkeskolen institutioner, der er med til at danne normen for den danske sprogtone. Især medierne spiller en væsentlig rolle.

"Man kunne aldrig forestille sig, at medierne havde en bornholmer eller en vestjyde til at læse nyhederne op. Jeg synes, det er forkert, at der ikke er større variation i sproget i offentligheden", siger Tore Kristiansen, der kun kan opfordre medier og skoler til at 'opdrage' danskerne til at acceptere de dialekttalende.

Ellers forsvinder dialekterne helt. En kulturarv går tabt, lyder det.

Men spørgsmålet er, om dialekter i virkeligheden ikke blot er en romantisk Morten Korch-tanke, som vi dybest set ikke kan ændre ved eller krampagtigt forsøge at holde fast i. Sproget ændrer sig hele tiden. Sådan har det altid været, og derfor forsvinder dialekterne også. Det mener i hvert fald sprogpsykolog Lars Henriksen, der kalder dialekterne for tabernes sprog.

"For mig betyder det ikke noget, hvordan folk lyder, når de taler. For mig er det langt vigtigere, at man holder fast i de værdier, som dialekterne knytter sig til. Vi kan ikke holde fast i dialekterne, selv om vi gerne ville. Dialekter har fået lavstatus som et tabersprog, og det kan vi ikke bare ændre", forklarer Lars Henriksen, der peger på, at vi måske om få årtier hovedsageligt taler engelsk i Danmark.